Toelichting bij de Subsidieregeling decentrale politieke partijen Noardeast-Fryslân 2026

Inleiding

Deze toelichting hoort bij de Subsidieregeling decentrale politieke partijen Noardeast-Fryslân 2026. Hierin leggen we uit wat de regeling betekent en waarom de gemeente deze regeling heeft vastgesteld. Daarna lichten we de artikelen toe die extra uitleg nodig hebben.

Aanleiding

De Tweede kamer heeft geld beschikbaar gesteld voor lokale politieke partijen. Een deel van dit geld is toegevoegd aan het gemeentefonds. Gemeenten mogen dit geld gebruiken om decentrale politieke partijen in hun gemeente te ondersteunen.

Er komt waarschijnlijk een landelijke Wet op de politieke partijen (Wpp). Die wet is nog niet ingevoerd. Daarom kunnen gemeenten nu zelf een subsidieregeling maken. Deze subsidieregeling maakt dat mogelijk.

Doel

De regeling heeft twee doelen.

1. Het eerste doel is het versterken van de lokale democratie. Decentrale politieke partijen hebben geld nodig om hun organisatie goed te laten werken. Zij kunnen de subsidie bijvoorbeeld gebruiken voor het werven en opleiden van kandidaten, het betrekken van inwoners bij de politiek en activiteiten voor verkiezingscampagnes.

2. Het tweede doel is openheid. Inwoners moeten kunnen zien hoe decentrale politieke partijen zijn georganiseerd, hoe kandidaten worden gekozen en waar het geld van decentrale politieke partijen vandaan komt.

Openheid helpt om vertrouwen te houden in de politiek. Als zichtbaar is waar geld vandaan komt en hoe een decentrale politieke partij werkt, is het makkelijker om te zien wie invloed probeert uit te oefenen op een decentrale politieke partij.

Mensen, bedrijven en organisaties weten daardoor dat zichtbaar kan worden welke steun zij geven aan een decentrale politieke partij. Dat maakt het moeilijker om in het geheim invloed uit te oefenen. Kiezers, de media en andere partijen kunnen ook beter zien waar het geld van een decentrale politieke partij vandaan komt. Daardoor wordt sneller zichtbaar als een decentrale politieke partij te afhankelijk dreigt te worden van één geldgever. Decentrale politieke partijen kunnen hierdoor beter hun eigen keuzes blijven maken.

Decentrale politieke partijen zijn belangrijk voor de democratie. Zij luisteren naar wat inwoners belangrijk vinden. Zij helpen inwoners om een mening te vormen over politieke onderwerpen. Ook zoeken en begeleiden zij mensen die politiek actief willen worden. Met deze subsidie kunnen decentrale politieke partijen bijvoorbeeld cursussen geven, bijeenkomsten organiseren en inwoners informeren.

Wat levert deze regeling op?

Met deze subsidie kunnen decentrale politieke partijen meer kennis opdoen en meer activiteiten organiseren. Daardoor kunnen decentrale politieke partijleden en inwoners beter meedoen aan de democratie in de gemeente.

De regeling zorgt er ook voor dat decentrale politieke partijen open zijn over hun organisatie en hun geldzaken. Hierdoor kunnen inwoners beter controleren hoe decentrale politieke partijen werken. Dat kan bijdragen aan vertrouwen in de lokale politiek.

De gemeente houdt de uitvoering zo eenvoudig mogelijk. Daarom stelt de gemeente de subsidie direct vast. Ook maken decentrale politieke partijen zelf hun financiële verslag en activiteitenverslag openbaar. Daardoor blijven de uitvoeringskosten laag.

De verwachting is dat de decentrale politieke partijen zorgvuldig omgaan met het subsidiegeld. Door de openheid over inkomsten, uitgaven en activiteiten kunnen inwoners en de gemeente dit controleren. Daarom is de verwachting dat terugvordering meestal niet nodig zal zijn.

Verhouding met andere regels

De gemeenteraad mag regels maken over subsidies. De gemeenteraad kan ook besluiten dat het college hierover regels mag maken. In de Algemene subsidieverordening (Asv) van de gemeente Noardeast-Fryslan staat dat het college deze bevoegdheid heeft gekregen. Daarom is deze subsidieregeling gebaseerd op die verordening. Ook gelden de algemene regels voor subsidies uit de Algemene wet bestuursrecht (titel 4.2 van de Awb).

Deze subsidieregeling is tijdelijk. De bedoeling is dat de landelijke Wpp de subsidiëring van decentrale politieke partijen uiteindelijk regelt. De VNG noemt 1 januari 2028 op dit moment als streefdatum voor de inwerkingtreding. De datum staat nog niet vast.

Artikel 122 van de Gemeentewet bepaalt dat bepalingen uit gemeentelijke verordeningen van rechtswege vervallen als hogere regelgeving in hetzelfde onderwerp voorziet.

Voor de duidelijkheid trekt het college de gemeentelijke regeling formeel in als deze niet meer nodig is. Daarbij wordt rekening gehouden met de definitieve Wpp, het overgangsrecht en lopende subsidies

Deze subsidieregeling staat los van de ondersteuning die fracties in de gemeenteraad krijgen. Fractieondersteuning is bedoeld voor het werk van de fractie in de gemeenteraad. Deze subsidieregeling is bedoeld voor de decentrale politieke partij zelf en voor het versterken van de partijorganisatie. De subsidie is niet bedoeld voor het werk van individuele raadsleden.

Tijdelijk

Deze subsidieregeling is tijdelijk. De bedoeling is dat de landelijke Wpp de subsidiëring van decentrale politieke partijen uiteindelijk regelt. De VNG noemt 1 januari 2028 op dit moment als streefdatum voor de inwerkingtreding. De datum staat nog niet vast.

Artikel 122 van de Gemeentewet bepaalt dat bepalingen uit gemeentelijke verordeningen van rechtswege vervallen als hogere regelgeving in hetzelfde onderwerp voorziet.

Voor de duidelijkheid trekt het college de gemeentelijke regeling formeel in als deze niet meer nodig is.

VNG-modelregeling

De gemeente heeft deze subsidieregeling gebaseerd op een model van de VNG. Op enkele onderdelen kiest Noardeast-Fryslân bewust voor een andere invulling. Het gaat om de verdeelsystematiek en de afbakening van activiteiten met buitenlandse zusterpartijen. Hiermee sluit de regeling beter aan bij het doel van de subsidie en de lokale situatie.

Artikelsgewijze toelichting

Artikel 1. Begrippen

Decentrale politieke partij

Deze regeling gebruikt dezelfde betekenis van een politieke partij als de Kieswet. Het gaat om een decentrale politieke partij die heeft meegedaan aan de laatste gemeenteraadsverkiezing en daarbij minimaal één zetel heeft gewonnen.

Sommige landelijke of provinciale partijen hebben een lokale afdeling met een eigen bestuur. Ook zo`n lokale afdeling kan onder de ze regeling vallen. De decentrale politieke partij moet dan wel hebben meegedaan aan de verkiezingen en minimaal één zetel hebben gehaald.

Gift

Een gift is iets dat een decentrale politieke partij krijgt zonder dat daar een gelijke tegenprestatie tegenover staat. Dat kan geld zijn, maar ook spullen of diensten.

Subsidies van de overheid zijn geen giften. En van een gift is alleen sprake als de decentrale politieke partij de gift ook accepteert.

Artikel 3. Doel van de subsidie

Met deze subsidie wil de gemeente decentrale politieke partijen ondersteunen. De regeling heeft ook als doel om de democratie sterker te maken. Decentrale politieke partijen zijn daarbij belangrijk. Zij vertegenwoordigen ideeën uit de samenleving en betrekken inwoners bij politieke besluiten.

De regeling vraagt decentrale politieke partijen ook om open te zijn over hun organisatie en hun geldzaken. Hierdoor kunnen inwoners beter zien hoe een decentrale politieke partij werkt en waar het geld vandaan komt.

Dat helpt om ongewenste invloed te voorkomen en versterkt het vertrouwen in de democratie.

Artikel 5. Waarvoor mag de subsidie worden gebruikt?

De subsidie mag alleen worden gebruikt voor de activiteiten die in artikel 5 staan. Decentrale politieke partijen mogen zelf bepalen aan welke activiteiten zij het geld willen besteden. Na afloop moet de decentrale politieke partij wel laten zien waaraan zij het geld heeft besteed. Dat gebeurt met een financieel verslag en een activiteitenverslag.

Onderdeel a. Politieke vorming en scholing

Decentrale politieke partijen helpen mensen om meer te leren over politiek en bestuur.

Met de subsidie kunnen partijen cursussen, opleidingen of trainingen organiseren of inkopen. Ook kunnen zij mensen opleidingen laten volgen.

Onderdeel b. Informatie geven

Decentrale politieke partijen informeren inwoners over hun ideeën en activiteiten. Dat is een belangrijke taak. De informatie kan op papier staan, maar ook op internet, radio, televisie of andere media. De subsidie mag gebruikt worden om deze informatie te maken en te verspreiden. Ook informatie voor leden van de decentrale politieke partij valt hieronder. Zo blijven leden betrokken bij de decentrale politieke partij.

Onder c. Politiek onderzoek

Decentrale politieke partijen mogen onderzoek laten doen naar onderwerpen die belangrijk zijn voor politiek en bestuur. Dat onderzoek kan bijvoorbeeld worden uitgevoerd door een hogeschool, universiteit of onderzoeksbureau.

Onderdeel d. Activiteiten die politieke deelname van jongeren en andere groepen bevorderen

Decentrale politieke partijen mogen activiteiten organiseren om meer mensen bij de politiek te betrekken. Dat kan bijvoorbeeld gaan over jongeren of andere groepen die minder vaak actief zijn in de politiek. De partij mag zelf bepalen op welke groep zij zich richt.

Onderdeel e. Leden werven

Voor decentrale politieke partijen zijn leden belangrijk. Daarom mogen decentrale politieke partijen de subsidie gebruiken om nieuwe leden te werven.

Onderdeel f. Niet-leden betrekken bij activiteiten van de decentrale politieke partij

Decentrale politieke partijen willen ook mensen betrekken die geen lid zijn. Dat kan bijvoorbeeld door bijeenkomsten, discussies of andere activiteiten te organiseren. Zo kunnen inwoners meer meedoen aan de lokale politiek.

Onderdeel g. Politieke kandidaten werven, kiezen en begeleiden

Decentrale politieke partijen zoeken mensen die politieke functies willen vervullen, zoals raadsleden of bestuurders. De subsidie mag worden gebruikt om deze mensen te vinden, te selecteren en te begeleiden. Ook ondersteuning nadat iemand is gestopt met een politieke functie kan hieronder vallen.

Onderdeel h. Activiteiten voor verkiezingscampagnes

Verkiezingscampagnes helpen decentrale politieke partijen om hun ideeën aan inwoners uit te leggen. Met subsidie kunnen decentrale politieke partijen bijvoorbeeld campagne voeren, bijeenkomsten organiseren en in gesprek gaan met kiezers. Zo kunnen inwoners beter een keuze maken bij de verkiezingen.

Tweede lid

De activiteiten moeten bijdragen aan de lokale partijorganisatie of de lokale democratie in Noardeast-Fryslân. De plaats waar een activiteit plaatsvindt is daarbij niet doorslaggevend. Een cursus kan bijvoorbeeld buiten de gemeente plaatsvinden en toch bijdragen aan de lokale partijorganisatie.

Artikel 6. Subsidietermijn

De subsidie geldt voor een vaste periode van één jaar. Die periode loopt van 1 juli tot en met 30 juni van het jaar daarna.

Voor deze periode is gekozen omdat de gemeenteraadsverkiezingen meestal in maart worden gehouden. Daarna is bekend hoeveel zetels elke decentrale politieke partij heeft gekregen. Met die nieuwe zetelverdeling kan dan direct rekening worden gehouden bij het geven van de subsidie.

Artikel 7. Subsidiebedrag

Van het beschikbare budget wordt 89% gelijk verdeeld over alle decentrale politieke partijen die voor subsidie in aanmerking komen. De overige 11% wordt verdeeld op basis van het aantal zetels dat een partij bij de laatste gemeenteraadsverkiezing heeft behaald. Met deze verdeelsystematiek wordt rekening gehouden met het feit dat iedere politieke partij vaste organisatorische kosten heeft, ongeacht haar omvang. Tegelijk houdt een deel van de subsidie rekening met verschillen in het aantal behaalde zetels.

Gezamenlijke kandidatenlijst

Soms doen twee of meer decentrale politieke partijen samen mee aan verkiezingen met één kandidatenlijst. De decentrale politieke partijen spreken dan zelf af hoe de gewonnen zetels worden verdeeld voor de subsidie. Krijgt de gezamenlijke lijst één zetel? Dan kan maar één van de decentrale politieke partijen subsidie aanvragen voor die zetel. Een zetel kan dus niet worden opgesplitst tussen meerdere decentrale politieke partijen. De decentrale politieke partijen moeten hun afspraken samen op papier zetten en ondertekenen. Zonder zo`n gezamenlijke verklaring krijgt geen van de decentrale politieke partijen subsidie.

Fusie van decentrale politieke partijen

Soms gaan twee decentrale politieke partijen samen verder als één nieuwe decentrale politieke partij. Dit heet een fusie. In dat geval mag de nieuwe decentrale politieke partij de zetels van de oude decentrale politieke partijen bij elkaar optellen voor de subsidie. Dezelfde zetel mag niet twee keer meetellen. Daarom mag niet zowel vóór als ná de fusie subsidie voor dezelfde zetel worden aangevraagd.

Artikel 8. Aanvraag

De gegevens die een decentrale politieke partij moet aanleveren bij de aanvraag zijn gebaseerd op artikel 102 van het wetsvoorstel Wet op de politieke partijen. Bij de aanvraag verstrekt de decentrale politieke

partij alleen de gegevens die nodig zijn om te beoordelen of zij voor subsidie in aanmerking komt en om het subsidiebedrag te kunnen bepalen.

Daarom wordt afgeweken van artikel 6 van de Asv. Een activiteitenplan, begroting of dekkingsplan zijn niet nodig. De decentrale politieke partij krijgt subsidie voor de in artikel 5 genoemde soorten activiteiten en mag binnen die grenzen zelf bepalen hoe zij het geld inzet. Daarom zou het vragen van een uitgebreid activiteitenplan en een begroting weinig toevoegen en wel extra administratieve lasten veroorzaken.

De decentrale politieke partij gebruikt het gemeentelijke aanvraagformulier. Zo kan de gemeente de benodigde gegevens op een eenvoudige en vaste manier opvragen.

Artikel 9. Aanvraagtermijn

Een aanvraag kan worden ingediend tot en met 5 april. Hierdoor heeft het college voldoende tijd om de aanvragen te beoordelen voordat de subsidieperiode begint.

Valt 5 april op een zaterdag, zondag of een algemeen erkende feestdag? Dan wordt de termijn automatisch verlengd tot en met de eerstvolgende werkdag. Voor de eerste subsidieperiode gelden afwijkende termijnen. Deze staan in artikel 13.

Artikel 10. Beslistermijn subsidievaststelling

De gemeente stelt de subsidie direct vast. Hierdoor heeft de decentrale politieke partij voor het begin van de subsidieperiode duidelijkheid over het subsidiebedrag.

Artikel 11. Aanvullende verplichtingen

De transparantieverplichtingen vormen een belangrijk onderdeel van de regeling. Zij zijn grotendeels overgenomen uit het VNG-model en sluiten aan bij de uitgangspunten van de toekomstige Wpp.

Eerste lid

Dit lid gaat over openheid. Decentrale politieke partijen hebben een belangrijke rol in de democratie. Daarom is het belangrijk dat inwoners kunnen zien hoe een decentrale politieke partij werkt en waar het geld van de decentrale politieke partij vandaan komt.

De decentrale politieke partij moet daarom open zijn over haar organisatie en financiën. Ook moet zij haar inkomsten, uitgaven, bezittingen en schulden goed bijhouden. Zo ontstaat een betrouwbaar beeld van de financiële situatie van de decentrale politieke partij.

Tweede lid

Deze leden beschrijven welke informatie de decentrale politieke partij openbaar maakt en wanneer dat moet gebeuren.

Inwoners kunnen hierdoor zien hoe de decentrale politieke partij is georganiseerd, hoe bestuurders en kandidaten worden gekozen en welke activiteiten met de subsidie mogelijk zijn gemaakt.

De decentrale politieke partij maakt onder andere informatie openbaar over:

- de regels die binnen de decentrale politieke partij gelden;
- het bestuur en andere groepen of commissies binnen de decentrale politieke partij;
- de manier waarop bestuurders en kandidaten worden gekozen;
- de voorwaarden die daarbij gelden;

- organisaties die nauw verbonden zijn aan de decentrale politieke partij.

Ook laat de decentrale politieke partij zien wie op dat moment deel uitmaken van het bestuur en andere groepen of commissies binnen de decentrale politieke partij.

De informatie moet actueel zijn en eenvoudig te vinden zijn op de website van de decentrale politieke partij. Ook moet iedereen deze informatie gratis kunnen bekijken, zonder in te loggen.

Het financiële verslag en het activiteitenverslag maken zichtbaar hoe de decentrale politieke partij haar geld heeft besteed en welke activiteiten zij heeft uitgevoerd.

Derde lid

De decentrale politieke partij legt belangrijke financiële gegevens vast, zoals subsidies, giften, andere inkomsten, bezittingen en grotere schulden. Zo ontstaat een betrouwbaar beeld van de financiële situatie van de decentrale politieke partij. Bij giften wordt gekeken naar het totaalbedrag dat een gever in één kalenderjaar geeft. Meerdere kleine giften kunnen daarom samen boven de grens van € 250 uitkomen. Vrijwilligerswerk geldt niet als gift.

Vierde lid

Dit lid gaat over de openbaarmaking van giften. Openheid over grotere giften helpt inwoners om te zien waar het geld van een decentrale politieke partij vandaan komt. Daardoor wordt beter zichtbaar welke financiële belangen een rol kunnen spelen.

Tegelijk houdt de regeling rekening met de privacy en veiligheid van personen. Daarom wordt het adres van een donateur niet openbaar gemaakt. Als openbaarmaking van de naam gevolgen kan hebben voor de veiligheid van een donateur, mag de naam worden weggelaten. De decentrale politieke partij vermeldt dan wel om wat voor soort organisatie of instelling het gaat.

Artikel 12. Weigeringsgronden

De algemene weigeringsgronden uit artikel 7 van de Asv blijven gelden. Dat betekent dat het college een subsidieaanvraag in bepaalde situaties kan weigeren, maar dat hoeft niet. Bij drie weigeringsgronden vraagt deze subsidieregeling om een bijzondere afweging. Dat komt doordat deze regeling speciaal is bedoeld voor decentrale politieke partijen. De regeling heeft als doel om de lokale democratie te versterken en de openheid van decentrale politieke partijen te bevorderen.

Tweede lid, Gemeentelijk beleid

Artikel 7, tweede lid, onder c, van de Asv bepaalt dat het college subsidie kan weigeren als activiteiten niet verenigbaar zijn met gemeentelijk beleid.

Politieke partijen hebben juist als taak om politieke standpunten te ontwikkelen en uit te dragen. Daarbij kunnen zij standpunten innemen die afwijken van bestaand gemeentelijk beleid. Dat hoort bij hun rol binnen de democratie. Daarom houdt het college bij de toepassing van deze weigeringsgrond rekening met de bijzondere positie van politieke partijen en met het doel van deze regeling.

Derde lid, Politieke overtuigingen

Artikel 7, tweede lid, onder e, van de Asv bepaalt dat het college subsidie kan weigeren als activiteiten gericht zijn op het uitdragen van politieke overtuigingen.

Decentrale politieke partijen hebben juist als taak om politieke ideeën te ontwikkelen en uit te dragen. Daarom houdt het college bij de toepassing van deze weigeringsgrond rekening met het doel van deze regeling en de activiteiten waarvoor subsidie kan worden verleend.

Vierde lid, Voldoende eigen middelen

Artikel 7, tweede lid, onder j, van de Asv bepaalt dat het college subsidie kan weigeren als een aanvrager zelf voldoende geld heeft om de activiteiten te betalen. Ook bij deze weigeringsgrond kijkt het college naar het doel van deze regeling. Deze subsidie is niet bedoeld als financiële noodhulp. Het doel van de regeling is om decentrale politieke partijen te ondersteunen bij hun rol in de lokale democratie. Daarnaast wil de regeling bevorderen dat decentrale politieke partijen open zijn over hun organisatie, activiteiten en financiën.

Deze doelen gelden voor alle decentrale politieke partijen die aan de voorwaarden van de regeling voldoen. Als alleen decentrale politieke partijen met weinig geld subsidie zouden kunnen krijgen, zouden andere decentrale politieke partijen geen gebruik kunnen maken van de regeling. Daarmee zouden de doelen van de regeling slechts gedeeltelijk worden bereikt.

Daarom houdt het college bij de toepassing van deze weigeringsgrond rekening met het doel van de regeling en met het uitgangspunt dat alle decentrale politieke partijen die voldoen aan artikel 4 voor subsidie in aanmerking kunnen komen.

Ook bij deze weigeringsgrond blijft artikel 7, tweede lid, onder j, van de Asv van toepassing. Het college betrekt bij zijn beslissing wel het bijzondere doel van deze subsidieregeling

Artikel 13. Afwijkende termijnen eerste subsidieperiode

De regeling is pas vastgesteld nadat de eerste subsidieperiode was gestart. Daardoor konden de gewone termijnen uit de regeling niet worden gebruikt.

Om ervoor te zorgen dat decentrale politieke partijen toch subsidie kunnen krijgen, gelden voor de eerste subsidieperiode afwijkende aanvraag- en beslistermijnen. Artikel 13 bevat hiervoor overgangsregels.

Voor alle andere verplichtingen gelden de termijnen uit de regeling.

Artikel 14. Inwerkingtreding

De regeling treedt in werking op de dag na bekendmaking en werkt terug tot en met 1 juli 2026. Hierdoor kunnen decentrale politieke partijen ook voor de eerste subsidieperiode subsidie ontvangen. Zonder terugwerkende kracht zou dat niet mogelijk zijn, omdat de regeling pas na het begin van deze subsidieperiode is vastgesteld.

Deze regeling geldt uitsluitend voor de subsidieperiode van 1 juli 2026 tot en met 30 juni 2027. Voor een eventuele volgende subsidieperiode neemt het college een nieuw besluit. Daarbij kan rekening worden gehouden met de beschikbaarheid van rijksmiddelen, ontwikkelingen rond de Wet op de politieke partijen en de ervaringen met deze regeling.

De terugwerkende kracht is alleen bedoeld om decentrale politieke partijen in aanmerking te laten komen voor subsidie over deze eerste subsidieperiode. Artikel 13 bevat daarom overgangsregels voor termijnen die vóór de bekendmaking van deze regeling niet konden worden gehaald.